

Modige frontkæmpere i det globale Syd

Seks personlige beretninger om indsatsen
for en bæredygtig udvikling

Introduktion

I denne publikation kan du læse om presserende problemer på miljø- og klimaområdet i Afrika og Indien, og om modige mennesker, der på trods af mange udfordringer, gør en stor indsats lokalt for at løse deres problemer og fremme en mere bæredygtig udvikling.

Store firmaer, som f.eks. Shell, har belemret lokale folk med omfattende forurening i forbindelse med olieudvinding i Nigeria. Det ødelagte miljø har skabt folkelige protester som efter årtier endelig har fået Shell til at betale erstatning til de bønder og fiskere, der har fået ødelagt deres livsgrundlag af forureningen.

Klimaforandringer har ført til tørke og ustabil vejrmange steder i verden. Det giver problemer med mangel på vand, foder og fødevarer, specielt for de fattige i det globale Syd.

Vandmangel på en skole i Sydindien var startskuddet til et projekt om bæredygtighed. Skolen engagerer nu både lokale børn og voksne i uddannelse og konkrete metoder til at imødegå klimaforandringer og anvende de knappe ressourcer bedst muligt. Samtidig øges deres bevidsthed om bæredygtig udvikling.

Udgangspunktet i denne publikation er, at klimaforandringerne i høj grad skyldes menneskelig aktivitet. Data fra FN's Klimapanel viser utvetydigt, at kloden bliver varmere og at mængden af CO₂ i luften øges, som følge af at de globale udledninger af drivhusgasser stiger.

Frontkæmperne i disse eksempler viser, at der KAN gøres noget ved problemerne, og at det kan give dem et bedre liv og en lysere fremtid.

DEFINITION AF BÆREDYGTIG UDVIKLING

En bæredygtig udvikling er blevet defineret som "en udvikling som opfylder de nuværende behov, uden at bringe fremtidige generationers mulighed for at opfylde deres behov i fare."

Brundtland-kommissionen tilføjer, at en vigtig forudsætning er, at "de grundlæggende behov hos verdens fattige bør have absolut første prioritet." ⁱ

Indhold

Forord	4
Os og dem	5
Globale mål og forhandlinger	6
Case 1 Jagten på guld har en høj pris	8
Case 2 Skovrydning, tørke, erosion – og træplantning	14
Case 3 Get-to Green – en selvhjælpsgruppe i Nairobis slum	18
Case 4 Verdens værste olieforurening – en barsk historie	22
Case 5 En protestbevægelse kan flytte både affald og politik	26
Case 6 Bæredygtighed på skoleskemaet – et dansk/indisk samarbejde	30
Kilder	34

Udgivet af Envice

December 2014

ISBN: 978-87-997994-0-4

Idé, research og tekst: Jette Hagensen, Envice

Layout: Target Media

Tak for faglig sparring fra Yonatan Kelder fra Falkoner-
gårdens Gymnasium og Matias Alexander Fernández
fra Københavns Åbne Gymnasium.

Tak for økonomisk støtte fra Danidas Oplysnings-
bevilling og fra foreningen Mitraniketans Venner.

Tak til alle der har bistået med interview, sparring og
kildehenvisninger.

Med støtte fra Danidas Oplysningsbevilling

Lokalt engagement er vigtigt for at sikre en bæredygtig udvikling

Halvdelen af kvinderne over 15 år i Nigeria kan ikke læse, men de står i høj grad for den daglige handel med fødevarer. Her fra en markedsgade i Abeokuta i det sydvestlige Nigeria.

Den 22. september 2014 blev der igen demonstreret i gaderne i København, og i New York, New Delhi, og en række andre storbyer verden over. Det var den største klimademonstration siden det store klimatopmøde COP15 i København i december 2009. FN's generalsekretær Ban Ki-moon havde sat klimaet på dagsordenen til den årlige generalforsamling i New York, og deltog selv i demonstrationerne iført en T-shirt med teksten "jeg er for klimaindsats". Målet var at skabe momentum for en ambitiøs klimaaftale og varme op til klimatopmødet i Paris i 2015.

Kampen for at bremse klimaforandringerne og indsatsen for at sikre en bæredygtig udvikling er noget vi alle må forholde os til. Klimaforandringer såvel som andre miljøproblemer rammer os alle, men rammer især de fattigste lande hårdt. De har færre ressourcer til at tilpasse sig til klimaændringer og til at forebygge forurening. Men de mangler ofte også infrastruktur,

organisering, retssikkerhed og demokrati. Samtidig vokser befolkningen især i det globale Syd. Det komplicerer indsatsen for en god og tilstrækkelig miljø- og klimaindsats i de enkelte lande.

Mange mennesker lever under så vanskelige vilkår, at det er svært at tage hensyn til andet end de umiddelbare og mest presserende behov. Mange mangler viden om klima- og miljøproblemer, og om hvordan de kan løse dem. Men heldigvis er der også mange eksempler på, at folk organiserer sig lokalt og gør en imponerende indsats for at skabe bedre vilkår for mennesker og miljø.

I dette hæfte kan du bl.a. læse om en gruppe unge i slummen i Nairobi, der har dannet en selvhjælpsgruppe, hvor de samler skrald i deres område og samtidig laver socialt arbejde. De er et af mange gode eksempler på unge, der tager hånd om deres egen udvikling og knokler for at skabe et bedre liv.

Når både ledere som Ban Ki-moon og fattige unge fra Afrikas slum trækker på samme hammel, er der grobund for optimisme. Men der er mange dilemmaer og rigtig store udfordringer, hvis vi skal sikre en bæredygtig udvikling lokalt og globalt.

I hæftet og den tilhørende undervisningsvejledning er der en række forslag til at arbejde mere i dybden med disse problemer. Måske kan eleverne samtidig give deres eget bidrag til en mere bæredygtig fremtid?

Os og dem

Indkomsten for en person i Tanzania er i gennemsnit 100 gange mindre end for en dansker.ⁱⁱ

En gennemsnitsperson i Nigeria har i dag en forventet levetid på 52 år, og halvdelen af de nigerianske kvinder over 15 år er analfabeter.ⁱⁱⁱ

I Indien er antallet af mennesker, der lever i ekstrem fattigdom, reduceret fra knap 50 % i 1995 til godt 30 % i 2010^{iv} – et fremskridt der dog samtidig betyder, at over 400 mio. indere stadig lever i ekstrem fattigdom.¹

Statistikkerne kan give os mange hårrejsende data, og bag tallene er der mennesker, som kunne være os selv. Statistikernes gennemsnitstal dækker selvsagt over store variationer, og den globale ulighed såvel som uligheden i en række både rige og fattige lande vokser. Den internationale udviklingsorganisation Oxfam har kalkuleret, at de rigeste 85 personer i verden nu ejer lige så meget som den fattigste halvdel af verdens samlede befolkning!^v

Så selvom der fortsat er økonomisk vækst i mange dele af verden, er der også mange mennesker, der ikke får del i denne velstand. Heldigvis er der også mange eksempler på, at der sker forbedringer for mennesker og miljø i det globale Syd.²

Som flere af eksemplerne i dette hæfte viser, kan der være store interesser på spil, og mennesker, der prøver at skabe forbedringer, løber ofte en stor risiko ved at engagere sig. Forbedringer sker ikke fra den ene dag til den anden, og ofte vil der være mange konflikter og udfordringer undervejs.

AKTIVITETER:

STATISTIK OG DIAGRAMMER

Find data om flere forskellige lande og sammenlign udviklingen over tid. Vælg f.eks. data om demografi, uddannelse, sundhed eller økonomi. Lav forskellige typer diagrammer i Excel med de valgte data og skriv en kort tekst om budskabet.

Husk at henvise til kilder og evt. forudsætninger for data. Find f.eks. data hos Unesco eller på www.globalis.dk; www.udviklingstal.dk; www.faostat.fao.org

SAMMENLIGNENDE DATA FOR KENYA, TANZANIA, NIGERIA, INDIEN OG DANMARK

	Kenya	Tanzania	Nigeria	Indien	Danmark
Befolkning (mio.)	45	50	177	1250	5,6
BNI/person/år i USD (2012) ⁱⁱ	840	570	1430	1530	59.770
Forventet levealder (år)	60	60	52	66	80
Analfabeter over 15 år (%) ⁱⁱⁱ	22	29	41	29	³
Ditto kvinder	25	35	51	39	
Ditto mænd	19	24	31	19	

¹ Ekstrem fattigdom defineres her som at leve for under 1 US\$ om dagen. Der er taget hensyn til købekraften i det enkelte land, så statistikken viser, hvor stor andel af befolkningen i et land der lever for mindre end det, man kan købe for 1 US\$ i USA

² Se f.eks. Verdens Bedste Nyheder: <http://verdensbedstenyheder.dk/om-verdens-bedste-nyheder/2015-maalene/>

³ I Danmark er der tale om funktionelle analfabeter, de er ikke medtaget her

Globale mål og forhandlinger

Lokalmøde i kvindebevægelsen Bunge la Wamama (Kvindernes parlament) i Nairobi. Mange kvinder og enlige forsørgere i Kenya lever i fattigdom; de diskuterer her, hvordan de kan lægge pres på regeringen for at få momsfrataget basisfødevarer og derved sikre billigere mad til alle.

Kvindernes parlament er en fløj af den folkelige bevægelse Bunge la Mwanachi (Folkets parlament), der arbejder for at udvikle demokrati og sikre folks basale rettigheder.

Den lokale indsats for en bedre hverdag spiller ofte sammen med den politiske og økonomiske dagsorden om af afhjælpe klimaforandringer og fattigdom både på nationalt og internationalt plan. Nogle gange kan den politiske dagsorden og de globale målsætninger bruges til at motivere til handling lokalt. Omvendt er de lokale initiativer også afgørende for at nå de globale mål. Eksemplerne i dette hæfte er især relateret til 2015 målene og til Klimakonventionen, samt til FN's samlede indsats for at sikre en bæredygtig udvikling.

2015 målene

2015 målene har sit udspring i FN's årtusind topmøde i år 2000. Her blev der opnået enighed om otte mål,

som siden har været en slags fælles dagsorden for at udrydde fattigdom og nød, og for at sikre udvikling og en værdig og bæredygtig fremtid for alle. 2015 målene er ikke alle nået, men der er sket en række vigtige fremskridt. F.eks. er den andel af verdens befolkning, der lever i ekstrem fattigdom, faldet fra 47 % i 1990 til 22 % i 2010, eller fra 2 mia. til 1,2 mia. mennesker. Ekstrem fattigdom er faldet i alle regioner, men aller mest i Kina: her er andelen af ekstremt fattige faldet fra 60 % til 12 % mellem 1990 og 2010.^{vi}

Også i Afrika har den økonomiske udvikling haft massiv betydning for millioner af mennesker. Andelen af afrikanere, der lever under fattigdomsgrænsen er faldet fra 51 til 39 procent, og hver tredje indbygger på kontinentet er i dag middelklasse.^{vii} I perioden fra 2000 til 2012 var den gennemsnitlige vækst i Afrika på 4,6 procent, hvilket gjorde Afrika til en af de hurtigst voksende regioner i verden. 11 afrikanske lande er i dag på listen over de 20 hurtigst voksende økonomier i verden.^{viii} FN følger nu op med nye Post 2015 mål, der skal sikre en fortsat positiv udvikling.

DE OTTE 2015 MÅL

1. Halvere fattigdom og sult i verden
2. Opnå grundskole til alle
3. Fremme ligestilling mellem mænd og kvinder, og styrke kvinders rettigheder
4. Reducere børnedødeligheden med to tredjedele
5. Reducere dødeligheden blandt gravide og fødende kvinder
6. Bekæmpe udbredelsen af HIV/AIDS, malaria og andre sygdomme
7. Sikre en miljøvenlig og bæredygtig udvikling
8. Opbygge et globalt partnerskab for udvikling

NEDGANG I HIV OG MALARIA

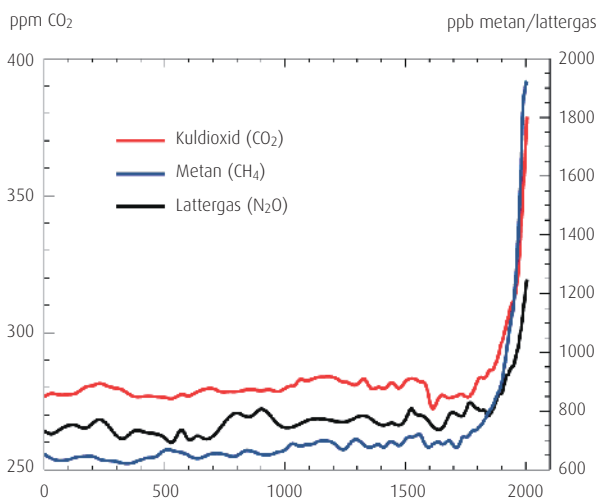
Der er også positive eksempler på sundhedsområdet, f.eks. falder antallet af mennesker, der smittes med HIV støt og var i 2012 44 % lavere end i 2001; og antallet af dødsfald som følge af malaria er faldet med 42 % siden år 2000.

Klimakonventionen og de internationale klimaforhandlinger

De igangværende klimaforhandlinger udspringer af Klimakonventionen, der blev vedtaget i juni 1992 i forbindelse med en stor miljøkonference i Rio de Janeiro i Brasilien, hvor 154 lande, inklusive Danmark, underskrev konventionen. Konventionen er siden ratificeret af 192 lande, herunder USA. Målet med Klimakonventionen er at stabilisere atmosfærens indhold af drivhusgasser på et niveau, der forhindrer farlige menneskeskabte klimaændringer.

Hvert år holder parterne under Klimakonventionen en klimakonference, forkortet COP (Conference of the Parties). COP'en er det øverste organ i klimaforhandlingerne, og større beslutninger med betydning for udmøntning af Klimakonventionen bliver taget på disse konferencer. I december 2014 blev COP20

FIGUR: UDVIKLING I INDHOLDET AF CO₂ I ATMOSFÆREN DE SIDSTE 2000 ÅR ^{xi}

⁴ Se f.eks. Geografiske Verdensbilleder, s. 198

”Trods skridt i den rigtige retning er døren til de kun to graders temperaturstigning ved at lukkes. COP 21 i Paris er afgørende – det bliver ’the last tango’”

Fatih Birol, cheføkonom i Det Internationale Energiagentur (IEA)^x

afholdt i Perus hovedstad Lima, og i december 2015 afholdes COP21 i Paris. Der er lagt op til at der skal træffes afgørende beslutninger på COP21.

Drivhuseffekten

Det stigende indhold af drivhusgasser i atmosfæren varmer jorden op. Atmosfærens indhold af drivhusgassen CO₂ er de seneste 250 år steget fra 280 ppm (CO₂-molekyler pr. million luftmolekyler) til næsten 400 ppm, og indholdet stiger et par ppm om året.^{xii}

Drivhusgasserne måles i CO₂-ækvivalenter, men ud over kuldioxid (CO₂) er der også andre drivhusgasser som lattergas, metan, ozon, m.fl., som bidrager til den globale opvarmning. De kraftige drivhusgasser metan (CH₄) og lattergas (N₂O) er hhv. 21 og 310 gange så kraftige som CO₂.

Hovedårsagen til den menneskeskabte stigning i CO₂ koncentrationen i atmosfæren er afbrænding af kul, olie og gas.

AKTIVITETER:

1. **Hvorfor hedder det drivhuseffekten?** Tegn en figur der illustrerer drivhuseffekten.
2. **Undersøg hvad** forskellige kilder siger om årsagen til klimaforandringer, se f.eks. i en geografi-grundbog.⁴
3. **Lav et interview** med en relevant politiker, en embedsmand eller en lobbyist fra en erhvervsorganisation eller en NGO om Post 2015 målene eller klimaforhandlingerne. Start med at opdatere jer om spørgsmålene på internettet eller i dagspressen. Skriv en artikel om det f.eks. til den lokale avis.

Jagten på guld har en høj pris

I Tanzania er udvindingen af guld vokset voldsomt de seneste ti år. Tanzanias undergrund er rig på værdifulde mineraler, og minesektoren domineres af guldudvinding. Tanzania eksporterer nu årligt ca. 50 tons guld svarende til en værdi af 12,4 mia. kr. Parallelt med de store guldminer ejet af internationale selskaber, er der i dag op mod 700.000 mennesker i Tanzania, som arbejder med små-skala minedrift, og endnu flere er økonomisk afhængige af den uformelle og ofte illegale små-skala guldminesektor.

Det er ofte fattige familier, der søger lykken ved at grave efter guld. De fleste anvender en metode, hvor de skal bruge betydelige mængder kviksølv til at udvinde guldet, faktisk bliver en tredjedel af al den kviksølv, der udledes globalt, brugt ved udvinding af guld i små miner. Og her er der ikke råd til de mest basale sikkerhedsforanstaltninger. Kviksølvforureningen bliver spredt til luft, jord og vand og forurener både fisk og afgrøder.

Mennesker, der bliver udsat for forureningen både direkte og gennem fødevarer og vand, kan få bl.a. hjerneskader og nervesygdomme.

Som en flygtning i sit eget land

I regionen Geita ved Viktoriasøen i det østlige Tanzania er der fundet betydelige mængder guld. Før minedriften startede midt i 90'erne var den lokale befolkning især bønder, som ejede deres jord og levede af den. Da multinationale selskaber i 2005 fik lov af regeringen til at udvinde guld, blev de lokale folk jaget væk. Nogle fik kompensation, mange fik dog meget lidt og nogle slet ingenting. En del af disse tidligere landmænd bor og arbejder i dag i minelandsbyen Ntomvu, der ligger 5-6 km fra Geita by.

Mr. Lamisimi arbejder både med guldudvinding i Ntomvu og som opkøber, der sælger guldet videre. Hans families jord er blevet taget og de har ikke fået nogen rettigheder til at udvinde guld, så de kan til hver en tid blive jaget væk af politiet. "Jeg føler mig som en flygtning i mit eget land" siger han "vi må hele tiden være klar til at flytte til et andet sted."

Alle i Ntomvu tager del i arbejdet. Nogen bryder malm i minerne, hvilket kan være et meget risikofyldt job. Andre fragter det i sække til landsbyen på en cykel! Nogle knuser klippestykker til småsten, og andre står

Martin Molongo, medstifter af Sidi Tanzania.

Francis (i rød T-shirt og mørke bukser) er ansvarlig for at blande den finmalede guldalm med vand og kviksølv. Han bruger en sodavandskapsel til at dosere kviksølv med. Affaldet dumper de i floden.

for formaling i en tromle eller for at blande den fint malede malm med kviksølv for at udskille guldet fra malmen. Atter andre har små butikker, der sælger fødevarer mv. til landsbyens beboere.

Lokale NGO'er knokler for forbedringer

Martin Molongo, der er vokset op i millionbyen Mwanza, tæt på guldminerne i Geita, startede i 2005 sammen med to venner en lokal NGO⁵, Sidi Tanzania. De var bekymrede for de mange problemer, der opstod i forlængelse af, at regeringen lod de multinationale selskaber drive minedrift i området.

Martin, der har en bachelorgrad i udvikling af land-distrikter, har siden arbejdet for at skaffe opbakning i form af medlemmer og projektmidler til Sidi Tanzania. De er i dag ca. 20 aktive medlemmer og 8-9 ansatte. De arbejder både på at løse miljøproblemerne og de sociale problemer, bl.a. prøver de at skabe nye indkomstmuligheder som alternativ til guldminerne.

Sidi Tanzania er inspireret af FN's 2015 mål, hvor de specielt arbejder med mål nr. 3, 7 og 8.⁶ Deres mål er at sikre bæredygtighed både miljømæssigt, socialt og økonomisk for den lokale befolkning, hvor mange af mangel på andre indkomstmuligheder har valgt at arbejde med guldudvinding.

AMALGAM

Amalgam er en legering (sammensmeltning) af kviksølv og et andet metal, her guld.

Kviksølv vælges på trods af alternativer

Kviksølv er forbudt i Tanzania, men det kan købes på det sorte marked, og det ser myndighederne ofte igennem fingrene med. For at udskille guldet, blander de lokale den formalede guldalm med vand og kviksølv (kemisk betegnelse: Hg). De blander det med hænderne i små portioner og bruger hverken handsker eller beskyttelsesbriller.

Nogle af minearbejderne kender lidt til risikoen for skadelige effekter af kviksølv. De siger at de nogle gange ryster meget på hænderne, og de ved godt det kan være tegn på påvirkning fra kviksølvet. Andre ved at børn kan påvirkes negativt, og at kviksølv fordampes og kan falde ned igen med regnen. Men de mener ikke de har noget alternativ og de kan ikke se, at de kan tjene til føden på andre måder. Mange kender ikke til skadevirkninger, og de bruger dagligt vand fra den nærmeste flod, som er forurenset med kviksølv.

Der findes flere metoder til udvinding af guld i småskala minedrift. Udvinning med guldamalgalam er den mest anvendte metode i Tanzania og andre dele af

⁵ NGO = Non Governmental Organisation, dvs. en folkelig bevægelse

⁶ Se mere om 2015 målene f.eks. her: www.2015.dk

Afrika. Der er også nogle få, der anvender borax, men det er ikke så let at få fat i og de er ikke vant til at bruge det. De fleste venter bare på at regeringen vil støtte alternativer til kviksølv. Men samtidig har de ikke rigtig tillid til regeringen.

Kviksølvslagering metoden

Kviksølv har den egenskab, at det kan binde sig til guld og derved danne legeringen guldamalgame. Når man blander kviksølv med den formalede klippe, sker der en udskillelse af guld fra resten af klippe- og sandmaterialet og der dannes amalgam. Når man dernæst varmer amalgamet op, fordampes kviksølvet og derved udskilles guldet i ren form. Denne proces sker ofte over åben ild, hvorved fordampningen af kviksølv forurener luften i området.

Affald i form af finmalet klippe, der er udvundet guld af og som er forurenet med kviksølv, dumpes typisk i en nærliggende flod eller andre steder i naturen. Herfra udledes store mængder kviksølv til jord og vandmiljø. Denne forurening sker i form af metallisk kviksølv, der ikke umiddelbart er farligt at røre ved, heller ikke hvis man kommer til at spise det. Men metallisk kviksølv omdannes til organisk kviksølv i fødekæden, f.eks. i fisk og planter eller i de mikroorganismer, der er på bunden af en sø. Kviksølvet ophobes i fødekæden, så mennesker der spiser fisk og havpatedyr risikerer at optage meget organisk kviksølv.

Organisk kviksølv er en stærk nervegift, som let absorberes af biologisk væv, og derfor er giftig for både mennesker og dyr. Det kan bl.a. forårsage alvorlige

ORGANISK OG UORGANISK KVIKSØLV

Organiske stoffer er alle stoffer, der indeholder kulstof. Kviksølv kan indgå forbindelse med organiske stoffer og danne f.eks. methylkviksølv. Den uorganiske form kan have form af ren kviksølv, herunder som dampe af metallisk kviksølv.

Uorganiske kviksølvforbindelser, der optages gennem mave-tarm-kanalen, er ikke særligt skadelige. Derimod kan dampe optaget gennem lungerne være meget skadelige. Organiske kviksølvforbindelser er særdeles skadelige, hvis de indtages med føden. De optages desuden gennem huden.

I Geita er der også store miner, hvor udvindingen af guld er langt mere mekaniseret.

skader på hjerne og nervesystem. Især gravide kvinder er udsatte, undersøgelser bl.a. fra Færøerne har vist, at kviksølv kan påvirke udviklingen af fosterets nervesystemet, og føre til at børnene kan blive mentalt og/eller fysisk retarderede og få indlæringsproblemer og nervelidelser.^{xiii} Når man varmer metallisk kviksølv op, bliver dampene meget giftige at indånde, og da fordampning sker allerede ved stuetemperatur, er der også en risiko for dem, der dagligt står med hænderne i en kviksølvblanding.

Boraks metoden

Et alternativ til at bruge kviksølv er boraks metoden. Her blandes den fint malede guldmalm med vand og materialet hældes ned over en sliske med et filtklæde. Når klædet er fyldt med tunge mineraler, vaskes det i en balje vand, og der tilsættes lidt sæbe. Herved mindskes overfladespændingen og det bidrager til, at guldflagerne falder til bunds. Det bundfældede materiale opsamles derefter i en pande.

Hele processen skal gøres omhyggeligt for at sikre mest muligt guld i koncentratet. Dette koncentrat puttes i små portioner i en plasticpose, hvor der tilsættes boraks. Posen placeres dernæst i en lerpotte sammen med trækul, som antændes. Smeltepunktet for guld er 1063 grader C, men boraks sænker smeltepunktet og det betyder, at efter få minutter vil guldet smelte og flyde ud i bunden af lerpotten.

Boraks metoden har vist sig at give en større mængde guld og at være billigere end guldamalgame metoden, hvor der anvendes kviksølv. Borax er langt mindre skadeligt end kviksølv for både mennesker og miljø. Boraks (natrium borat) er på EU's liste over miljø- og sundhedsskadelige stoffer⁷, da undersøgelser i EU har vist at boraks reducerer rotters fertilitet. Kinesiske undersøgelser viser, at boraks ikke har nogen effekt på menneskers fertilitet og helbred.^{xiv}

⁷ Listen kaldes Kandidatlisten og omfatter pt. godt 150 stoffer

Mariam tjener kun lidt ved det hårde arbejde i guldminen. Men når der er lidt overskud, køber hun nye byggematerialer til det hus, hun håber en dag at komme til at bo i sammen med sin mand.

Cyanid metoden

De større mineselskaber bruger typisk en metode, hvor de anvender Cyanid, der er en såkaldt kvælende gift, som er giftig for såvel mennesker som dyr. Cyanid til guld ekstraktion blev forbudt i EU i 2010, men anvendes stadig mange andre steder. I en af de store guldminer i Geita, der er ejet af det multinationale selskab AngloGold Ashanti, har de i 2013 fået registreret produktionen af International Cyanide Management Institute (ICMI) med henblik på at få certificeret processen. Men selvom de store mineselskaber gør en indsats, er der fortsat store miljø- og arbejdsmiljøproblemer knyttet til minedriften.

Knappe ressourcer og voksende genbrug

Stigende efterspørgsel på metaller og andre knappe ressourcer, bl.a. til brug i elektronik, betyder at der vil være brug for at vi genbruger ressourcerne mere i

fremtiden. Det gælder også for guld, som også er et vigtigt råstof til fremstilling af elektronik.

Guld har en god evne som leder af elektrisk strøm, og bruges derfor til elektriske apparater og ledninger af høj kvalitet. F.eks. lægges guld som en tynd film henover kontakter og stik, der er lavet af andre metaller, og sikrer derved en hurtig forbindelse af høj kvalitet. 1 ton mobiltelefoner indeholder 150 gram guld, mens en guldmine kun indeholder 5 gram guld pr. ton malm. Genbrug af metaller fra elektronik er både billigere og mere miljøvenligt end at udvinde det fra miner.

Hårdt arbejde og lav løn

Mariam, fra minelandsbyen Ntomvu, har arbejdet de sidste 5 år med at knuse sten. Hun knuser halvstore sten til mindre stykker. De små sten bliver derefter formålet i en tromle, der maler malmen til en slags mel, som guldet vaskes ud af. Mariam sidder ofte hele dagen og knuser de knyttæve store sten med en tung hammer.

Når hun er heldig tjener hun 5-6000 Tanzania-shilling (ca. 20 kr.) på en dag. Men mange dage er der ikke noget guld i den malm hun knuser, og så tjener hun ikke noget. De har ikke nogen form for beskyttelsesudstyr, hverken briller eller handsker. Ofte er børnene også med på arbejde, og sikkerheden er på eget ansvar. "Hvis du kommer til skade er det dit eget problem" siger Mariam, og fortæller at hendes søster, der også knuser sten, har fået skadet sit syn ved at få en splint i øjet. Det er ofte sådan, at kvinder i minelandsbyen har det hårdeste arbejde til den laveste løn.

MINAMATA KONVENTIONEN

Minamata Konventionen eller Kviksølvkonventionen er en global aftale om at begrænse kviksølvforurening, der blev vedtaget i 2013.

Aftalen omfatter forbud mod nye kviksølvminer og udfasning af de eksisterende, herunder regulering af kviksølvanvendelse i den uformelle sektor som små-skala minedrift. Den regulerer også anvendelse af kviksølv i produkter og processer, og håndtering af kviksølv i affaldsbehandling.

Her viser Elisabeth, der også er kasserer for Neema Group, deres nye kyllingestald frem.

Medlemmer af Neema Group sammen med Martin fra Sidi Tanzania (i midten). Deres største udfordring er tyveri af fisk, og derfor har de hegnet området ind (lille foto).

Albinoer truet af uhyrlige traditioner i Geita området⁸

Der foregår drab på albinoer i nogle områder i Tanzania. Martin Molongo fortæller, at denne forfærdelige tradition også er knyttet til den lokale guldminedrift. "Folk i nogle dele af Tanzania tror stadig på den lokale heksedoktor, og disse bruger kropsdele fra albinoer i deres praksis. Nogle af de folk, der arbejder i minerne, tror det bringer magisk held at have sådan en kropsdel på sig. Denne fuldstændig afskyelige tradition betyder, at albinoer må gemme sig og søge beskyttelse."

Et konservativt skøn siger at der er 30 albinodrab om året i det sydlige Afrika. Tanzania er det land, hvor der er flest albinoer og også flest angreb og drab på albinoer.^{XV} Da der er folk som er villige til at betale mange penge for en død albino eller for f.eks. nogle afhuggede fingre, bidrager det også til kriminalitet. "Man har endda hørt om, at forældre bliver bestukket for at tie stille om drab på deres egne børn." fortæller Martin Molongo.

FOTO: IFCR

Siden 1978 har folk i Tanzania med albinisme været organiseret i NGOen Tanzania Albinism Society (TAS), der i dag har over 12000 medlemmer. Se <https://www.facebook.com/TASTZ>

Alternativer til at søge lykken i guldminerne

Den lille NGO Sidi Tanzania arbejder også med at skabe nye indtægtsmuligheder for de lokale folk, så de har et alternativ til den usikre tilværelse i guldminerne. Men som Martin Molongo siger "Det er afgørende ikke at gøre livet mere vanskeligt for de lokale guldgravere ved at stille miljøkrav eller andet, før der er nogle alternative muligheder for at tjene til føden. På øen Ukurewe i Victoriasøen ud for Mwanza, har Sidi Tanzania igangsat et projekt, hvor de organiserer selvhjælpsgrupper, der laver fiskedamme og opdrætter fiskeyngel og fisk til salg, producerer kyllinger og søsætter andre nye tiltag.

I Neema Group er de 10 kvinder og 7 mænd, der med hjælp fra Sidi Tanzania har startet et projekt med at producere fisk. De har også fået økonomisk støtte fra en fransk NGO til at grave fiskedammene og opsætte hegn. De opdrætter fiskearten tilapia, som er en fin spisefisk. De henter fisk i Victoriasøen og opformerer fiskeyngel til salg, ligesom de også opdrætter fisk til salg på markedet. Fiskene fodres med korn og med småfisk fra søen. Indtil nu har de haft meget få problemer med sygdomme, så de bruger ikke antibiotika eller anden medicin. De arbejder systematisk med at forebygge sygdomme og vil gerne gøre produktionen så bæredygtig som muligt.

Et vigtigt formål med projektet er at skabe indtægt til kvinderne. De tjente sidste år ca. 1 mio. Tanzania shilling hver, hvilket svarer til ca. 3500 kr. De bruger en del overskuddet fra fiskefarmen til at investere i kyllingeproduktion.

⁸ En albino er et menneske med albinisme, som er en medfødt genetisk defekt, der medfører mangel på melamin pigment i øjne, hud og hår

AKTIVITETER:

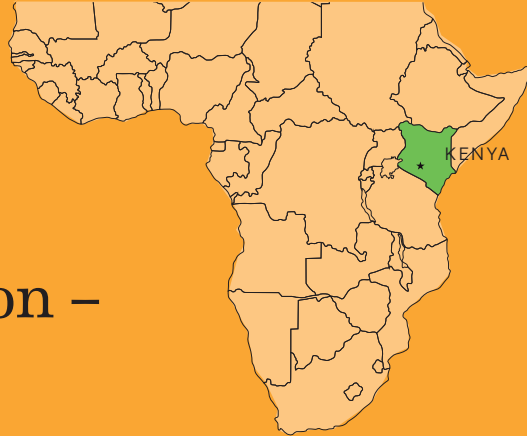
PRÆSENTATION FOR KLASSEN

Del jer i hold, der laver research på internettet og hold et lille oplæg om spørgsmål som f.eks.:

- Præsenter kort FN's 2015 mål og argumenter for hvilke mål I ville vælge at arbejde med i et land som Tanzania?
- Hvordan er status for opnåelse af de forskellige 2015 mål?
- Der er et arbejde i gang med at beslutte nye globale udviklingsmål: Post 2015 målene – præsenter dette arbejde og diskuter om I synes det peger i den rigtige retning.
- Lav en præsentation om Minamata-katastrofen og Minamata konventionen
- Uddyb viden om fosterskader pga. kviksølv – søg f.eks. efter forskningsresultater fra Færøerne
- Uddyb problematikken med albinisme i Afrika, se f.eks. på <http://albinoharmony.org/> eller www.underthesamesun.com

FILM OG DISKUSSION

1. Se video om Borax metoden: <http://www.youtube.com/watch?v=X6SawjoHyFo>
Diskutér dilemmaerne i, om man skal acceptere små-skala guldminedrift, så længe den foregår med brug af kviksølv, og så længe der ikke er en alternativ metode, som de lokale har adgang til og har lært at bruge.
2. Prøv at gengive hvad det er ved anvendelsen af kviksølv, som kan skade henholdsvis naturen og de mennesker, som arbejder med guldudvindingen.

Skovrydning, tørke, erosion – og træplantning

I 2014 var regnen i store dele af Kenya forsinket fra starten af marts til sidst i april. Det betød at såning og plantning blev forsinket, og da halvdelen af Kenyas 47 amter blev ramt af alvorlig tørke i sommerperioden, betød det, at folk mange steder ikke kunne spise sig mætte.

Små selvforsynende familielandbrug udgør ca. 80 % af verdens landbrugsbedrifter, og her finder man mange af de mest sårbare familier globalt set.^{xvi} Klimaforandringer i form af uforudsigeligt vejr, stigende temperatur, mere tørke og flere episoder med voldsom regn, presser disse familier yderligere.

3/4 af Kenyas befolkning lever af landbrug. Men kun 17 % af landets areal har en høj eller middelhøj frugtbarhed og en tilstrækkelig nedbørsmængde til at landbrugsproduktion er mulig. Over 80 % af landet består af aride eller semiaride områder.⁹ Det betyder, at 80 % af befolkningen lever på de 17 % af arealet, der er mest frugtbar. Det er også her landets oprindelige skov findes. På de semiaride områder lever der

primært nomader, som flytter med deres husdyr fra sted til sted, alt efter hvor der er noget dyrene kan leve af. 67 % af befolkningen og 80 % af de fattige lever i landområderne og er afhængige af indkomst og produkter fra landbruget.

”Vi kan ikke overvurdere hvor vigtigt landbrug og småskala produktionen er for at skabe jobs og indkomst til verdens fattige. Vi skal tage hensyn til klimaforandringer i alt hvad vi gør, og vi har ikke råd til at vente.”

José Graziano da Silva, generalsekretær for FN's fødevareorganisation FAO

⁹ Se mere om tørke s. 17

FOTO: ICE

En fattig kvinde brænder trækul på et åbent bål. Salget af trækullene giver hende en lille indtægt ved siden af de afgrøder, hun kan dyrke på sit lille jordlod.

(Th.) Elever planter træer som led i et skoleprojekt støttet af ICE (se s. 16).

Skove trues af voksende behov for energi

I dag er kun en lille del af Kenyas areal dækket af skov.¹⁰ Træerne fældes og bliver bl.a. lavet til trækul, som er en væsentlig energikilde i Kenya. Men når træerne fældes breder ørkenen sig, jorden eroderer og floder tørrer ud.

I landområderne bliver en tredjedel af al den energi, der anvendes i husholdningerne, dækket af trækul, mens det i byerne er over 80 %. Efterspørgslen stiger hele tiden bl.a. som følge af befolkningsvækst og urbanisering. Det skaber job i skovdrift, trækulsproduktion og transport til over 700.000 mennesker.

Men der er behov for at gøre energiforsyningen og herunder trækulsproduktionen mere bæredygtig. Det kan bl.a. ske ved at ændre måden man laver trækul, så man i stedet for åbne bål bruger moderne lukkede keramikovne. Herved bliver der langt mindre spild og flere trækul af den samme mængde træ. Men det kræver, at man har råd til at investere, og det har de fattige sjældent. Brændet kan også blive udnyttet langt bedre i moderne energibesparende brændekomfurer, men dem er der heller ikke så mange der har råd til.^{xvii}

Der er flere årsager til de alvorlige problemer med vandforsyning og tørke, bl.a. bruger de store gartnerier rigtig meget vand, og mange steder fører overgræsning til, at beplantningen bliver slidt ned, så der kommer erosion og tørke. Så der er stadig behov for at plante mange flere træer.

Mange gode kræfter trækker på samme hammel

Kvindeorganisationen Greenbelt Movement har plantet træer i Kenya i årtier.¹¹ Wangari Maathai, der grundlagde bevægelsen, fik i 2004 Nobels Fredspris for sin epokegørende indsats. Men behovet er stadig enormt. En række organisationer i Kenya: Care, Caritas, ICE, Wold Vision m.fl. arbejder med at udvikle mulighederne for småbønder og bekæmpe fattigdom.

De har alle fokus på træplantning, fordi træerne har så mange funktioner: Træer holder på vand og fugtighed, de kan bruges til foder, medicin, tømmer og trævarer, de kan samle næring (via kvælstoffixering), man kan høste frugter, og træ bruges til brænde og trækul. Træer producerer også ilt og giver skygge og kan derved give bedre forhold for andre planters vækst, og skygge til dyr og mennesker.

¹⁰ Skovarealet er øget fra 1,7 % i 1995 til 7 % i dag jf. Kenya Forest Service. Flere mener dog dette tal er højt sat

¹¹ Se evt. film om Greenbelt movement <https://www.youtube.com/watch?v=BQU7JOxkGvo>

Galgallo – en idealistisk universitetsstuderende fra det moderne Nairobi som har været med til at starte NGO'en GOLD.

Elijah Kaman¹² fra ICE fortæller:

"Vi samarbejder med lokale landsbyer om at fremme miljøbeskyttelse, bæredygtig levevis og fortalervirksomhed. Vi inddrager både kvinder, mænd, unge og ældre. F.eks. holder vi møder med de ældre, hvor vi spørger om de vil videregive deres viden om de lokale planter. Deres viden indgår i en kortlægning af jordbundsforhold, planter og frø, og i såkaldte kulturelle kalendere. Dermed kan vi udnytte de lokale planter, som vi opformerer og sælger lokalt. De fattigste får dem gratis som donation.

Indsamling af den lokale viden betyder også, at flere naturprodukter kan blive brugt til medicin. På den

måde prøver vi at bygge bro mellem den traditionelle og den videnskabelige viden. Samtidig fremmer vi overførsel af viden mellem generationerne. Vi engagerer de unge både i og uden for skolen. Vi underviser og støtter dem til at etablere planteskoler og miljøklubber, der styrker deres miljøbevidsthed. De høster frø og dyrker udplantningsplanter, som de sælger. Gennem dette, kan vi også fremme miljøbevidstheden hos unge mennesker."

Fattigdom er oppe i hovedet på folk

"Ødelæggelse af jorden er altid forbundet med fattigdom" siger Mike Kittivo fra Caritas Kenya. Han mener også, måske lidt provokerende, at fattigdom er oppe i hovedet på folk. "De føler sig fanget i en låst situation. Men min erfaring er, at man kan flytte folk ud af fattigdom – selv i de meget tørre områder i det nordlige Kenya – ved at skubbe til deres bevidsthed. Hvis de bliver mere bevidste om at tørke kan reduceres ved at plante træer og at de har en særlig viden om planter, som kan bruges. Det kan motivere til mere handling," siger han.

Unge universitetsstuderende organiserer sig

Galgallo studerer miljøvidenskab på universitetet i Nairobi. Han var i 2013 med til at starte den lille NGO, GOLD (Green Operations in Leadership and Development). De er nu 23 medlemmer, der bl.a. ønsker at sprede viden om miljøproblemer og lave konkrete projekter, f.eks. at plante træer. Men det er også

FORTALERVIRKSOMHED – ET VIGTIGT BEGREB I UDVIKLINGSARBEJDET

Fortalervirksomhed er et centralt begreb i dansk udviklingsbistand, som Danida definerer som "målrettede indsatser, der gennem påvirkning af beslutningstagere og borgere lokalt, regionalt, nationalt og internationalt, søger at forme og påvirke politiske, økonomiske, kulturelle og sociale processer og beslutninger med henblik på at forbedre livsvilkår for et betragteligt antal mennesker."

¹² ICE, The Institute for Culture and Ecology (www.icekenya.org) er en mindre organisation, der arbejder i fem af Kenyas 47 amter

World Agroforestry Center ligger i Kenyas hovedstad **Nairobi**. Her er samlet viden fra hele verden og der samarbejdes med universiteter og organisationer fra mange lande om skovprojekter og agroforestry, og for at modvirke tørke og erosion og udvikle produktion af alt, hvad man kan tænke sig at få fra planter.

deres håb, at de kan skabe en platform for lønnede miljøprojekter. Selv med en god uddannelse kan det nemlig være svært at få job i Kenya, så deres idé er at kombinere frivilligt miljøarbejde med fondsansøgninger, der måske kan føre til lønnede jobs.

I GOLD bruger de sociale medier meget, faktisk mener de ikke de kunne komme ud til deres målgruppe uden disse. Målgruppen er i høj grad de veluddannede unge fra universitetsmiljøet.

Meget tyder på mere tørke i Afrika

En række klimascenarier tyder på, at de aride og semiaride områder i Afrika vil vokse med 5-8 % inden 2080. Aride områder defineres ved under 300 mm årlig regn, semiaride områder ved 300-1000 mm årlig regn. Over 1000 mm regn årligt betegnes som tilstrækkeligt til at dyrke egentligt landbrug i troperne. 1000 mm regn er mere end der falder årligt i Danmark, men fordampningen i troperne er så meget højere, at der kræves mere regn for at kunne dyrke landbrug. Udbyttet fra afgrøder, der er baseret på regnvand (ikke har adgang til kunstvanding) forventes i nogle lande at blive reduceret med op mod 50 %. Det vil påvirke fødevarer sikkerheden og forværre risikoen for fejlernæring. Som følge af klimaændringer forventes mellem 75 og 250 millioner mennesker i Afrika at blive udsat for øget vandstress inden år 2020.

HVAD ER AGROFORESTRY?

Agroforestry er en metode, hvor man planter træer, buske og urter mellem hinanden i et system, hvor de enkelte planter gavner hinanden og høsten bliver mere varieret og stabil. I troperne er det ideelt med træer, der giver omkring 15 % skygge. Herved skabes der et godt mikroklima, og produktionen kan øges med ca. 50 % i forhold til, hvis der ikke var nogen træer. Der bruges mange kvælstofsamlende træer og andre planter som f.eks. bønner, der har evnen til at optage kvælstof direkte fra luften, så de ikke behøver kvælstofgødning.¹³

Danmark er også med i et europæisk projekt "Agforward", der skal fremme integration af træer og landbrug i EU. Det kan f.eks. handle om at lade høns, får og grise afgræsse arealet under frugttræer. Der er ikke tradition for at blande landbrug og skovbrug i Danmark, men forsøg viser at der er nogle fordele. Dyrene trives også rigtig godt under træerne.

AKTIVITETER:

Begreber: Beskriv fordelene ved Agroforestry; gengiv betydningen af Fortalervirksomhed.

Klima: Find temperaturkurver for Nairobi og sammenlign med andre byer i Kenya, brug f.eks. www.dmi.dk

Hvorfor tror I det er varmere i den nordlige del af Kenya, og langs kysten end i Nairobi?

Kontakt en afrikansk NGO: Prøv at kontakte f.eks. GOLD via www.goldkenya.org og fortæl, at I har læst om dem og gerne vil have en dialog med dem. Måske kunne I spørge, hvad et tilskud via fundraising kunne gå til, hvilke opgaver, de står med lige nu eller om hvordan de oplever klimaforandringerne.

Arranger en event: Det kan være et motionsløb eller en dansekongurrence, hvor overskuddet går til en organisation, der arbejder med træplantning, klimatilpasning, miljø og fattigdomsbekæmpelse.

¹³ De såkaldte kvælstofsamlende planter indgår i symbiose med kvælstoffikserende mikroorganismer, der lever som knolde på plantens rødder. De danner brugbare kvælstofforbindelser af kvælstof fra luften, som de kan videregive til planten. Samtidig lever knoldbakterierne af sukkerstoffer fra planten

Get-to Green – en selvhjælpsgruppe i Nairobis slum

I Kenyas hovedstad Nairobi ser man hypermoderne butikcentre, dyre hoteller, masser af (osende) biler og mange velklædte forretningsfolk. Samtidig lever to tredjedele af byens befolkning sammenstuvet i slummen uden basale forhold som vand og sanitet, og uden basale rettigheder som undervisning, ytringsfrihed og sikkerhed.¹⁴

Mathare er et slumkvarter, der ligger kun ti minutter med bussen fra de pulserende og velhavende forretningskvarterer i centrum af Nairobi. Men det er som at komme til en anden verden. Området er cirka 3 km² stort, og der bor et sted mellem 300.000 og 800.000¹⁵ mennesker. Til sammenligning er befolkningstætheden i Københavns Kommune ca. 6.600 personer pr. km². Mathare har været beboet siden 1920'erne, men området har altid savnet adgang til basale offentlige ydelser og har ikke været en del af den egentlige byplanlægning. Alligevel bliver beboerne regelmæssigt opkrævet skat.^{xviii}

Arbejdsløsheden i Mathare er høj, flere kilder siger 40%, men op mod 70 % mangler en fast indtægt og uddannelsesniveauet er lavt. Kriminalitet, prostitution og illegal alkoholfremstilling flourer og hertil kommer at politiet ofte opkræver ulovlige bøder og stikker dem i egen lomme. Det barske liv i slummen har fået en del af de unge til at organisere sig i grupper, der arbejder på forskellig vis for at forbedre forholdene.

Get-to Green – en modig selvhjælpsgruppe

Muchangi Nyaga, der i dag er 29 år, er vokset op i Mathare. Han har selv siddet i fængsel i to år, da han var meget ung, pga. nogle episoder, hvor han var med til at skjule våben for nogle af hans storesøsters kriminelle venner og blev anklaget for et mord han ikke havde begået. I fængslet mødte han nogle aktivister, der fortalte ham om borgerrettigheder og politisk organisering og som gav ham nogle bøger om hvordan retssystemet fungerer. Det gav ham mod på efterfølgende at starte selvhjælpsgruppen Get-to Green.

¹⁴ FN's verdenserklæring om menneskerettigheder handler både om ytringsfrihed, retten til at forsamle sig og danne foreninger og om økonomiske og sociale rettigheder som retten til arbejde, undervisning, mad, tøj og bolig

¹⁵ Statistikken for indbyggertallet i Mathare varierer meget, men selv det laveste tal viser, at der er en meget høj befolkningstæthed

De unge fra Get-to Green sorterer ikke kun slummens eget affald, men henter også affald i nogle virksomheder, og så tjener de lidt penge på at sælge metal og plast, som de sorterer ud af affaldet.

DANSK NGO BIDRAGER MED KURSER OG TRÆNING

Mellemfolkeligt Samvirke / Action Aid Denmark¹⁶, der er støttet af Danida, tilbyder kurser og træning for unge, der er aktive i arbejdet for en bedre fremtid på den globale platform i Nairobi. Bl.a. kan unge fra Get-to Green og lignende grupper deltage i workshops om rettigheder og kurser i sociale medier.

Muchangi og andre medlemmer af Get-to Green har for eksempel været på kursus i, hvordan det politiske system er bygget op og hvordan man som ung borger kan komme i kontakt med lokalpolitikere og embedsmænd, og hvordan man laver kampagner, borgermøder og debatarrangementer.

Den globale platform bliver samtidig et mødested, hvor unge fra slummen kan møde unge fra gymnasierne og universiteterne, og sammen skabe nye kampagner.¹⁷

Gruppen, der blev registreret i 2012, har nu 34 medlemmer. De har organiseret sig som en forening med en demokratisk valgt bestyrelse og har som del af deres formål at styrke lokaldemokratiet. De kalder gruppen for Get-to Green, fordi de arbejder for at gøre slummen mere grøn, bl.a. planter de træer og sorterer affald.

Men for dem betyder grøn også livet. De arbejder for at skabe et godt liv – og også helt konkret for at holde sig i live! Der er nemlig mange, der bliver rodet ind i ulovligheder i en ung alder, og samtidig er der mange overgreb og meget korruption i politiet. Hvis man bliver anholdt kan man risikere tæv og ikke alle slipper derfra i live.

En ung fyr fra Get-to Green døde i politiets varetægt først på sommeren 2014. Politiet havde fængslet to af gruppens medlemmer uden gyldig grund, sandsynligvis for at statuere et eksempel på, at man ikke ustraffet kan arbejde for at sikre folks rettigheder. Efter tre dages fængsling blev den ene skudt. Den anden slap ud med livet i behold – han mener selv at

det kun var fordi hans far kendte politiet, at han slap ud i live.

Get-to Green arbejder bevidst med at lære de unge om deres rettigheder og om hvordan de kan kæmpe mod korruption og politivold med demokratiske midler. De vil gerne lave fotodokumentation af volden, og de forsøger at komme i dialog med politikere og myndigheder om at forbedre retssikkerheden.

Samtidig arbejder de på at skabe indtægtsmuligheder for de unge, så de ikke kommer ind i kriminalitet og prostitution. Bl.a. samler de affald og sorterer brugbare dele fra, f.eks. metal og plast. Det kan de så sælge og få en lille indtægt. De har fået en aftale med nogle private virksomheder og banker om at hente deres skrald, som de sorterer.

De laver også andre ting, som at vaske biler og sælge brød for at tjene penge. De unge, der kommer ud af kriminalitet og skaber en tilværelse med lovlige indkomster, kalder sig "de reformerede unge".

¹⁶ Siden 2010 har Mellemfolkeligt Samvirke været medlem af den internationale bevægelse ActionAid

¹⁷ Se evt. mere om kampagnen på twitter #kibera demolitions

I Mathare slum lever flere hundrede tusinde mennesker tæt sammen i primitive boliger uden vand og sanitet, men også uden ordentlig adgang til uddannelse, sundhed og sikkerhed.

Der er også kvinder med i Get-to Green, Elisabeth hjælper bl.a. med at vaske og reparere sækkene, så de kan genbruges mange gange (lille foto th.).

Kenyas nye forfatning fra 2010 - giver den håb om en bedre fremtid?

Kenya vedtog en ny forfatning ved en folkeafstemning i august 2010. Her blev landets 210 distrikter ændret til 47 amter, som samtidig fik folkevalgte repræsentationer. En række statslige opgaver blev udlagt til amterne. Mathare har nu status som et amt med ret til at vælge et lokalt medlem til parlamentet. I foråret 2013 var der så valg for første gang efter vedtagelsen af den nye forfatning, og kenyanerne skulle tage stilling til ikke mindre end 6 forskellige kandidatlistor (præsident, parlament, kvinderepræsentanter, guvernører, amter og lokaludvalg).

Mathare Amt var et af flere valgdistrikter, som måtte have omvalg på grund af fusk eller fejl i processen. I Mathare var der derfor valg igen i august 2014, hvor en repræsentant for oppositionen vandt.

Der er stadig store udfordringer i at implementere forfatningen, og mange kenyanere kender ikke deres nye rettigheder, som bl.a. udtrykkes i Artikel 43, der siger:

1. Alle borgere har ret til:
 - a) Den højest opnåelige sundhedstilstand, hvilket omfatter ret til sundhedsydelser, også i forbindelse med seksualitet, graviditet og fødsel (reproduktiv sundhed)
 - b) En rimelig bolig med passende adgangsforhold, og en fornuftig standard af sanitære forhold
 - c) Frihed fra sult og adgang til tilstrækkelig mad af acceptabel kvalitet
 - d) Adgang til rent og sundt vand i acceptable mængde
 - e) Social sikkerhed
 - f) Uddannelse
2. En borger må ikke nægtes akut medicinsk behandling
3. Staten skal sørge for passende social sikkerhed for borgere, som ikke er i stand til at klare sig selv og deres pårørende.

Ikke langt fra Mathares slum ligger centrum af Nairobi. Her vrir det med såvel biler som med velhavende middel- og overklasseborgere, der har skabt grobund for butiksentre og caféer, som ligner det vi kender fra storbyer i Europa.

DEN RETTIGHEDSBASEREDE TILGANG

Den rettighedsbaserede tilgang (Rights based approach RBA) tager udgangspunkt i de universelle menneskerettigheder og sætter det enkelte menneske i centrum.

For at opnå en positiv forandring sættes der fokus på det ulige magtforhold imellem borgere, der oplever at deres rettigheder bliver krænkede, og de institutioner og magthavere, der er forpligtet til at sikre retssamfundet og velfærd for borgerne.

Således ser man i RBA fattige kvinder og mænd i det globale Syd som centrale aktører i arbejdet for et mere retfærdigt og værdigt samfund, og ikke kun som modtagere af bistand. Med udgangspunkt i de universelle menneskerettigheder støttes de til at organisere sig og blive i stand til at holde staten til ansvar for at levere de ydelser, man som borger har ret til.

AKTIVITETER:

GOOGLE EARTH OG GOOGLE MAPS

Find et satellitbillede på Google Earth, Google maps eller lign. Søg på Nairobi og find hhv. centrum (city) og Mathare (nær Karura forest). Find også de andre lokaliteter, der er omtalt som cases i hæftet, på et kort.

LAV ET ROLLESPIL

Nogle elever har en rolle, resten bliver delt i to grupper, der bliver bedt om at iagttage og reflektere over rollespillet.

Situationen er: Et medlem af Get-to Green (GtG) er blevet fængslet uretmæssigt og gruppen er bekymret for hvad der sker med vedkommende og vil arbejde for at få ham/hende løsladt.

Roller: Et erfarent medlem af GtG, et forholdsvis nyt medlem af GtG, en korrupt politibetjent, en leder af politistationen, et parlamentsmedlem for Mathare distrikt og en lokal NGO-arbejder, der arbejder med rettighedsbaseret træning. Lad gruppen forberede sig 10 min., hvor de aftaler de forskellige personers position i udgangssituationen og skitserer et forløb.

Efter øvelsen kan eleverne reflektere over:

1. Hvad skete der? (relationer, dynamikker, forskellige aktørers valg)
2. Hvad fik det dig til at føle og tænke?
3. Hvad kunne man gøre anderledes en anden gang?

Verdens værste olieforurening – en barsk historie

FOTO: MAZEN SAGGAR

Nigeria er Afrikas folkerigeste land med en hastigt voksende befolkning på omkring 177 mio. indbyggere. Landet er samtidig den største olieproducent i Afrika syd for Sahara – og den syvende største i verden. Oliereserverne befinder sig næsten alle i Nigerdeltaet, der hvor den store flod Niger løber ud i havet. Her har interessekonflikter i årtier ført til vold og væbnet kamp. Problemet er, at hovedparten af olieindtægterne tilfalder centrale, korrupte regeringsfolk og udenlandske olieselskaber, og samtidig har olieudvindingen medført en voldsom forurening af det lokale miljø.

En UNEP Rapport^{xix} vurderer, at det kan tage op til 30 år, før der kan være ryddet op efter det, de mener, er nogle af verdens værste olieforureninger. Drikkevand, fiskeri, landbrug og vigtige økosystemer, som mangrove og vandløb er alle blevet ramt af 50 års olieproduktion i området.

Befolkningen i Nigerdeltaet har traditionelt levet af fiskeri, jagt og landbrug. Området har været et af verdens mest frugtbare vådområder med utallige plante-

og dyrearter, og stor rigdom af fisk. Men forureningen fra olieudvindingen har betydet, at de ikke længere kan leve af at høste fra den lokale frodighed.

FN's miljøprogram UNEP lavede i 2011 en rapport fra Ogoniland, i den sydøstlige del af Niger deltaet, der viste, at alle vandområder her er forurenede. Olieudvindingen i Ogoniland stoppede i 1993, hvor Shell blev fordrevet af organisationen Movement for the Survival of the Ogoni people. Så situationen kan være værre i andre dele af deltaet, hvor der stadig udvindes olie.

Hidtil er der blevet gjort meget lidt for at rydde op efter disse olieudslip. Forskerne fra UNEP fandt blandt andet brønde med drikkevand, der havde over 900 gange større mængder benzen end normalt tilladt. Andre steder blev der i grundvandet fundet et otte centimeter højt lag af olie. Den massive forurening forringer livskvaliteten for mange mennesker i området, og den langvarige eksponering kan bl.a. skade menneskers nervesystem, give åndedrætsproblemer som astma og forårsage kræft.

Olieindustrien har været en nøglesektor i Nigerias økonomi i over 50 år, men mange nigerianere har betalt en høj pris i form af kraftig forureningen af både luft og vand. Her udslip ved brøndhoveder.

Olieudslip fører ofte til at der opstår brande, som ødelægger vegetationen og danner en skorpe på jorden der gør genplantning vanskelig. Nogle steder har en skorpe af aske og tjære dækket jorden i årtier.^{xxii}

Mange års kamp har ført til succes

En af de NGO'er, der har kæmpet mod forureningen i Nigerdeltaet er Environmental Rights Action (ERA), der også er kendt som Friends of the Earth Nigeria. Organisationen udspringer egentlig fra menneskerettighedsbevægelsen, men Nnimmo Bassey og tre andre medstiftere startede en selvstændig miljøorganisation, da det blev klart for dem, at de fleste overtrædelser af menneskerettighederne kunne spores tilbage til overgreb på miljøet. De mente at der var brug for at nogen fokuserede direkte på de miljømæssige rettigheder.

ERA har i to årtier støttet de lokale folk bl.a. ved at lære dem om deres rettigheder og om hvordan de f.eks. fører retssag både mod staten og mod de multinationale selskaber, der forurener miljøet.

I 1990'erne var der et voldeligt diktatur i Nigeria ledet af militæret. Det betød, at det var meget risikabelt at lave politisk arbejde. De aktive i ERA blev ofte chikaneret, og alle de fire stiftende medlemmer har været fængslet og udsat for tortur. De har også i perioder måtte gå under jorden for at søge sikkerhed.

Men idealisterne i ERA holdt ud og nu har de nået en vigtig milepæl. Fire landmænd, som ERA har støttet, har trukket Shell i retten i Haag i Holland. Anklagen mod Shell var at de var ansvarlig for at ødelægge de lokale fiskedamme og landbrugsjord i perioden 2004-2008. Shell har hele tiden nægtet sig skyldig og afvist at oprense oliespildet og betale kompensation. Men d. 30. januar 2013 blev Shell dømt for at bryde loven og undlade at reparere de utætte rørledninger, der har ødelagt jorden for bl.a. de fire landmænd. ERA håber, at dommen betyder at der kan blive præcedens for, at multinationale firmaer kan blive holdt ansvarlige for den skade, de gør i udviklingslande.^{xx}

En miljøforkæmpers historie

Nnimmo Bassey har været en dedikeret forkæmper for menneskerettigheder og miljø i Nigeria i årtier. I 1993 var han med til at starte ERA som han stod i spidsen for indtil 2013. I dag er han leder af tænketanken HOMEF (Health of Mother Earth Foundation).

Nnimmo fortæller her om hvad der har motiveret ham til et livs kamp for miljø og retfærdighed:

FOTO: SOJOURNER AHEBEE

UNEP har kaldt situationen i Ogoniland for en humanitær og miljømæssig katastrofe. De analyserede mere end 4000 vandprøver på over 200 lokaliteter og gennemgik 5000 medicinske journaler. Men billederne fra Nigerdeltaet siger det næsten endnu tydeligere.

”Jeg var ni år gammel da Biafrakrigen brød ud i Nigeria i 1967. Min landsby lå lige ved frontlinjen og der boede soldater fra Nigeria i min landsby, mens der boede soldater fra Biafra i nabolandsbyen. Året efter flygtede jeg med min familie til storbyen Lagos, men inden da nåede jeg at opleve krigens rædsler: Uskyldige mennesker blev dræbt, der lå lig i gaderne, og der var mange forældreløse børn. Nogen gange kan jeg stadig høre stemmerne fra dengang.

Krigens rædsler og de voldsomme overtrædelser af menneskerettigheder var ikke noget jeg kunne glemme. Jeg kunne ikke gøre ret meget ved det som barn, men jeg synes det er vigtigt, at vi husker hvad vi har set. Jeg ser vores minder som et reservoir af visdom og også magt. Minder om et rent miljø, minder om frihed og om vores sange og danse – minder om et liv, vi kan vinde tilbage.

Kampen for politisk uafhængighed i Øst- og Sydafrika har også været med til at opbygge mit politiske engagement, og på samme måde har Ogonifolket, der har kæmpet mod olieselskaberne i Nigerdeltaet, været en stor inspiration for mig. Lederen af Ogonifolket Ken Saro-Wiwa blev dræbt i 1995. Ligesom Ken Saro-Wiwa skriver jeg digte og jeg ser de kulturelle redskaber som essentielle for at forsvare miljøet.”^{xxi}

Klimaforandringer forstærker problemerne

I Nigerdeltaet ligger jordens overflade stort set på niveau med havet, så når havet stiger, bliver kysten udsat for erosion. Folk mister således både jord som følge af olieforurening og til havet. Folk lider også under de stigende temperatur, der er en følge af klimaforandringer, og som de med deres lokale livsstil jo faktisk har bidraget så uendelig lidt til. IPCC's seneste data om klimaforandringer gør, at det er akut at gøre noget for befolkningen i Nigerdeltaet.

Det er også et problem at ferskvandet bliver opblandet med saltvand, som følge af at olieselskaberne har gravet kanaler til at transportere deres tunge udstyr. Denne tilsaltning af ferskvand betyder både tab af arter, og at de mister den umiddelbare adgang til drikkevand og vand til landbrugsproduktionen.

"Firmaerne er meget dygtige til at fordreje historierne. De inviterer udenlandske journalister på det, de kalder forureningssture i Nigerdeltaet, og viser dem steder hvor der har været forurenet og som de siger de har rensset op. Men, der har ikke været nogen oprensning. De vil vise dig certifikater, underskrevne certifikater på at de har rensset op. Men disse certifikater er ikke det papir værd de er skrevet på," udtaler Nnimmo Bassey.

AKTIVITETER:

Diskuter Nnimmo Basseys digt: Hvilke målgrupper tror I han vil kunne få i tale med sådan et digt?

Skriv selv et digt: Hvad får klima- og miljøproblemer dig til at føle, tænke og gøre?

NATUR

Undersøg hvad der karakteriserer et floddelta. Hvad er årsagen til at jorden typisk er meget frugtbar og antallet af arter (biodiversiteten) er højt? Brug en grundbog i geografi eller internettet.

Redegør for begrebet erosion – hvad betyder det og hvordan kan man forhindre eller mindske erosion?

SAMFUND

Shell har for nylig accepteret at yde erstatning til fiskerne i Nigerdeltaet. Søg på nettet og i dagspressen efter omtaler af dette – og diskuter hvad I synes om forløbet.

Digt af Nnimmo Bassey

I will not dance to your beat
 If you call plantations forests
 I will not sing with you
 If you privatise my water
 I will confront you with my fists
 If climate change means death to me but
 business to you
 I will expose your evil greed
 If you don't leave crude oil in the soil
 Coal in the hole and tar sands in the land
 I will confront and denounce you
 If you insist on carbon offsetting and other
 do-nothing false solutions
 I will make you see red
 If you keep talking of REDD¹⁸ and push forest
 communities away from their land
 I will drag you to the Climate Tribunal
 If you pile up ecological debt
 & refuse to pay your climate debt
 I will make you drink your own medicine
 If you endorse genetically modified crops
 And throw dust into the skies to mask the sun
 I will not dance to your beat
 Unless we walk the sustainable path
 And accept real solutions & respect Mother Earth
 Unless you do
 I will not &
 We will not dance to your beat

¹⁸ Reduktion af emissioner fra afskovning og skovødelæggelse i udviklingslande

En protestbevægelse kan flytte både affald og politik

KERALA

Trivandrum (Thiruvananthapuram) er hovedstad i delstaten Kerala i det sydlige Indien. Byen har ca. 1 mio. indbyggere og yderligere op mod 1 mio. bor i oplandet til byen.

Hvis man har rejst i Indien, har man måske set de næsten bjergagtige bunker af affald, der mange steder ligger langs vejene. Køer og hunde roder i bunkerne og æder lidt af hvert. Nogle steder bliver

bunkerne brændt af en gang imellem for at fjerne de dele, der ikke falder i nogens smag. Affaldsmængden stiger hele tiden pga. befolkningstilvækst og økonomisk fremgang. Indsamling, transport og behandling af affald er et af byernes mest synlige og presserende problemer, og ofte bliver byens affald kørt ud til de omkringliggende landsbyer, hvor der oprettes midlertidige og mangelfulde lossepladser.

INDIEN – EN GIGANT I HØJT TEMPO OG MED ENORM ULIGHED

Indien er verdens fjerde største økonomi med den næststørste befolkning på 1,25 mia. mennesker. Mange forventer at Indien vil overhale Kina og blive det mest folkerige land og måske også den største økonomi inden for få år. Flere end 300 millioner indere har en levestandard, som svarer til den danske, men 200 millioner indere, især kasteløse og stammefolk, går fortsat sultne i seng.^{xxiii} Faktisk er der flere mennesker med en indkomst på under 1,25 dollar om dagen i Indien end der er i hele Afrika syd for Sahara.^{xxiv}

En meget mangelfuld affaldsbehandling

I Kerala i det sydlige Indien besluttede delstatsregeringen sidst i 1990'erne at lave et nyt affaldsbehandlingsanlæg nær landsbyen Vilappilsala, der ligger ca. 20 km uden for hovedstaden Trivandrum. Anlægget skulle både behandle organisk og ikke-organisk affald. Tidligere havde der været et forbrændingsanlæg ved et af hospitalerne i byen, hvor de brændte medicinsk affald, men i begyndelsen af 1990'erne blev det lukket som led i besparelser og privatisering. Det medicinske affald endte derfor på anlægget ved Vilappilsala.

Mr. S. Burhan er en af initiativtagerne til aktionsrådet. Han er i dag 34 år, forretningsmand og familiefar.

Kvinder fjernes med magt fra en demonstration ved Vilappilsala.

”Når affald skal transporteres langt, opstår der her i landet det problem, at ejerne af de lastbiler, der står for transporten, er villige til at betale bestikkelse for at beholde opgaven. Nogle af de lokale politiske ledere var mere interesserede i selv at profitere på dette, end i at få affaldsbehandlingen til at fungere, eller alternativt lukke den.”

S. Burhan, Vilappilsala People’s Protest Action Council

Et nyt affaldsanlæg betyder arbejdspladser, og i første omgang var den lokale befolkning positiv. Men anlægget fungerede dårligt fra starten, forurening sivede ned i grundvandet og ødelagde vandkvaliteten i de omkringliggende brønde, ligesom det forurenede den nærliggende Karamana flod, der nu er en af de mest forurenede floder i Kerala.

Stanken og et voksende antal fluer og myg gjorde livet uudholdeligt for naboerne, og medførte at vektorbårne¹⁹ sygdomme som malaria og tyfus blev spredt.^{xxv} Desuden var larmen fra de lastbiler, der transporterede affaldet, så voldsom, at folk ikke kunne sove om natten. Som følge af alt dette blev husene usælgelige, så folk blev stavnsbundet.^{xxvi}

Kampen om nærmiljøet

Mr. S. Burhan, der er leder af den lokale protestbevægelse, Vilappilsala People’s Protest Action Council fortæller om situationen:

”Allerede da affaldsanlægget blev planlagt, var der protester. Først forsikrede det lokale byråd at anlægget alligevel ikke ville blive til noget, men de løb fra deres ord. Så startede lokalbefolkningen en protestaktion mere. De landsbyledere, der tidligere havde givet tilladelse til anlægget, deltog nu i protesten. De blev fulgt af hundredevis af mennesker. I sidste øjeblik før demonstrationen kom til anlægget, blev disse ledere indkaldt til et medieringsmøde med repræsentanter for regeringen. Så snart de lokale ledere var ude af protestoptøget, gik politiet i aktion mod de øvrige deltagere i demonstrationen. Det samme er sket mange gange før.” siger Mr. S. Burhan ”Når lederne er i sikkerhed, bliver de almindelige mennesker, der protesterer, knust af politiet.

Dette har gennem tiden ført til en generel opfattelse af, at agitation vil ende med vold. Derfor er der ingen, der har lyst at protestere. Det var netop det, disse ledere ønskede skulle ske.”^{xxvii}

¹⁹ Sygdomme, der spredes via smittebærende dyr, f.eks. myg, fluer eller tæger

Bjerge af skrald. Lossepladsens kapacitet var på 90 tons pr. dag, men i praksis blev der ofte taget imod 300 tons om dagen.

En snarrådig protestbevægelse

Før hvert valg har byrådet lovet, at de vil lukke anlægget. Men når de er kommet til magten, har de hver gang fået anlægget til at fortsætte. Der har været kørt flere retssager om sagen, både om mængden af affald og generne fra det, og om bedrageri og korruption. Men aktionsrådet har studeret mønsteret i det, der er sket, og har udviklet nye protester på baggrund af det. De lokale politikere har forsøgt at sprede rygter om bevægelsen, men de lokale folk har støttet på aktionsrådet og har bakket op og deltaget i demonstrationer.

”Da de lokale politikere erkendte, at aktionsrådet havde støtte fra befolkningen, kom de også og ville støtte os. De politiske ledere var nødt til at gøre dette, ellers ville de have mistet deres egen opbakning. Politikerne forsøgte at få ledende poster i aktionsrådet, men det mødte voldsom modstand blandt medlemmerne. Byrådspolitikerne organiserede endda en protestaktion imod aktionsrådet, men almindelige mennesker stolede ikke på dem. Aktionsrådet havde på det tidspunkt opnået så stor tillid blandt befolkningen, at de stolede mere på os end på byrådet.” fortæller Mr. S. Burhan og fortsætter:

”Da byrådet forstod omfanget af protesterne, prøvede de at få befolkningens støtte ved at sætte en lås på lossepladsen og bede folk om at forsvare låsen,

KULTUR OG RELIGION

FOTO: COLINGOLDFISH

I Indien spiller religionen og kastesystemet^{xxviii} stadig en stor rolle. Det betyder bl.a. at det mange steder kun er de laveste kaster, der må beskæftige sig med affaldshåndtering. Kastesystemet i Indien har været forbudt siden 1950, men der er stadig dybe spor i det indiske samfund af den hierarkiske opdeling af befolkningen i kaster, og de ca. 16 % såkaldt kasteløse, lever typisk på samfundets bund.

Derudover har det historisk været acceptabelt at skaffe sig af med affaldet i det offentlige rum, mens der er en tradition for at holde det private rum meget rent.^{xxix} Der er således mange faktorer, der har betydning for, hvordan en sektor som affaldshåndtering udvikler sig i en given kultur.

da regeringsfolk prøvede at åbne denne. Byrådet ønskede folk ville protestere, fordi de vidste det ville føre til voldelige episoder, og så ville der komme færre protester i fremtiden. Men aktionsrådet opfordrede folk til ikke at blande sig, da det er byrådets egen pligt at holde affaldspladsen aflåst. Det betød, at der ikke var nogen der forsvarede låsen, hverken folk eller byrådet.”

Udsigt til bedring – omsider

Anlægget blev lukket ned 21. december 2011, men selskabet genåbnede, efter ordre fra Højesteret i Kerala, anlægget i februar 2012. Dette førte igen til demonstrationer og anholdelser af demonstranter. De arbejdere, der indsamlede affald fra boligerne, nedlagde arbejdet.

Mens de protesterer mod affaldsdumping i Vilappilsala, hober affaldet sig op andre steder i Trivandrum.

Lastbiler med affald blev angrebet. Kvinder, børn og hver og alle lagde sig på vejen og blokerede for lastbiler, der transporterede affaldet. Det var meget voldsomt. Affald blev kastet i gaderne og andre åbne områder af offentligheden, hvilket førte til en afgørelse fra Højesteret imod dem.^{xxx}

En række demonstranter blev arresteret under protestaktionerne og stillet for retten. Mr. S. Burhan var fængslet i 5 dage, men blev reddet ud. Der kører stadig en retssag imod ham. Status i dag er, at anlægget er lukket og næppe vil blive åbnet igen. Tilbage står dog et kæmpe oprydningsarbejde.^{xxxi}

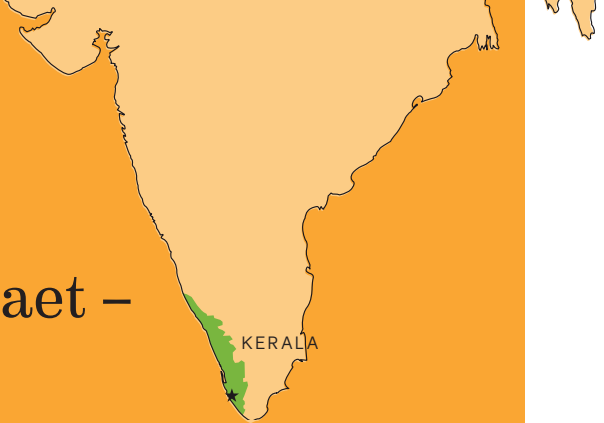
AKTIVITETER:

Se videoen om forløbet i Vilappilsala på:
<http://theblogthatwasnt.wordpress.com/2012/06/04/vilappilsalathe-story-thus-far/>

Tag en runde om hvilke tanker det sætter i gang hos den enkelte.

Skriv en halv side om et relateret emne, og præsenter for klassen f.eks.: Affaldsbehandlingens historie i Danmark; organisk / ikke-organisk affald; medicinsk affald; vektorbårne sygdomme; korruption.

Bæredygtighed på skoleskemaet – et dansk/indisk samarbejde

"Da vi besøgte Mitraniketan i 2009 havde de sendt børnene hjem på sommerferie flere uger før tid, fordi der ikke var vand nok i brøndene til at sørge for mad og drikke til de 500 elever. Vi ville gerne hjælpe dem med at skaffe mere vand, og udvikle så en idé sammen med Reghu Rama Das, der er daglig leder på Mitraniketan. Vi ville prøve at lave et 'Eco-campus', hvor der arbejdes med bæredygtighed på hele skolen, og vi ville søge om støtte til det hos CISU."²⁰

Lisbet Nielsen fra den danske støtteforening Mitraniketans Venner

Et hjem for venner

Mitraniketan, betyder et "hjem for venner" og er navnet på et uddannelses- og udviklingscenter i Kerala i det sydlige Indien. Her har de i godt et halvt århundrede arbejdet med uddannelse og udvikling for den fattigste del af befolkningen. De kasteløse og andre lavkastegrupper²¹ samt stammebefolkningen har

været den højest prioriterede målgruppe, og slagord som "der er kun en kaste: mennesket" præger ånden på stedet.

Pædagogikken på skolen er bl.a. inspireret af Grundtvig, der grundlagde folkehøjskolen i Danmark, og der har gennem mange år været et godt samarbejde med den danske højskolebevægelse. Siden 2002 har dette samarbejde været organiseret i venskabsforeningen Mitraniketans Venner.

På Mitraniketan er der både en kostskole for 1.-9. klasse og en højskole med oplæring i en række fag som landbrug, smed, snedker og IT. Der er også mange kreative fag, og lektioner med praktisk arbejde. Et af skolens mål er at udvikle elevernes lederevner, så de kan fungere som iværksættere og starte deres egne virksomheder og engagere sig i lokalsamfundet, der hvor de bor.

²⁰ CISU – Civilsamfund i Udvikling administrerer bl.a. Civilsamfundspuljen, der med midler fra Finansloven / Udenrigsministeriet kan søges af folkeligt forankrede foreninger i Danmark til projekter i en række udviklingslande

²¹ Se tekstboks om kastesystemet s. 28

Mulching betyder at man lægger et lag organisk materiale som blade og strå rundt om planten for at mindske fordampning og vækst af ukrudt og andre planter, der konkurrerer med planten om næringsstoffer og vand.

T.v: En lokal vandekspert og en landbrugsekspert har været konsulent på projektet, og meget af det praktiske arbejde er udført som led i undervisningen.

To markassistenter er blevet uddannet til at vedligeholde vandsystemerne og frugthaven, men både børn, unge og voksne tager del i arbejdet. Samtidig lærer de om, hvordan de kan optimere udnyttelsen af vand.

I tilknytning til skolen ligger et landbrugsudviklingscenter og et center for udvikling af teknologi. Der er også en børnehave, og skolen faciliterer mere end 50 kvindegrupper, der bl.a. lærer om deres rettigheder, og om sundhed og forskellige håndværk. Kvindegrupperne arbejder også med mikrolån, og har startet produktion af bl.a. sæbe og forarbejdning af lokale fødevarer.^{xxxii}

Støtte fra CISU til bæredygtig udvikling

I april 2012 lykkedes det at få støtte til projektet, og arbejdet blev sat på skinner: Der blev udarbejdet konturkort²² over det 24 ha store campusområde, hvor der bor ca. 500 elever og 100 lærere og andre ansatte. På baggrund af kortlægningen blev der opbygget jordvolde, til at regulere vandets vej, og gravet fordybninger til at opsamle regnvand og derfra forøge nedsivning til grundvandet. Det har betydet, at grundvandsspejlet er steget, så der er mere vand i brøndene. Der er også blevet gravet en ny brønd og flere af de gamle brønde er blevet renoveret, og der er blevet opsat systemer til at opsamle regnvand fra tagene.

Som led i Eco-campus projektet er der plantet frugttræer og andre træer alle vegne hvor der var plads, så selvforsyning med frugt og kokosnødder til skolens køkkener, og træ til brænde og anden anvendelse er øget. Der bliver hele tiden finjusteret

på metoderne, f.eks. har de nogle steder besluttet at plante ananas i stedet for bananer, da de er bedre til at forhindre erosion, og de har lært at bruge blade til mulching (se billede og tekst). Det bidrager alt sammen til at spare på vandet og udnytte ressourcerne bedst muligt på hele campus området.

Sociale processer er lige så vigtige som at grave en brønd

Der har været holdt en række kurser og workshops, hvor både skolens børn og voksne fra lokalområdet, såvel som lokale NGO'er og myndighedsrepræsentanter har lært om, hvordan de kan udnytte vandet og få mest ud af ressourcerne. CISU lægger meget vægt på kapacitetsudvikling²³, det handler både om netværk og undervisning og om at udvikle øget bevidsthed. Men det handler også om fortalervirksomhed,²⁴ hvor man arbejder med at sprede viden om og søge støtte til indsatsen. Hvis man forsømmer dette, får projekterne sjældent den ønskede effekt på længere sigt.

På Mitrani Ketan var der på et tidspunkt modstand fra nogle af naboerne, der mente at jordvoldene var grimme og at de ville forstyrre vandets naturlige bevægelser og reducere mængden af vand på deres arealer. Det betød, at de ødelagde jordvoldene hver gang skolen byggede dem op, og de var ikke så lette

²² Kort med højdekurver

²³ Kapacitetsudvikling handler om at forøge evnen hos en defineret gruppe til at organisere og gennemføre ønskede tiltag

²⁴ Se tekstboks s. 16

Foto: Mitraniketan

Under Ecocampus-projektet er der blevet holdt en række workshops og seminarer om miljø og klimaproblemer. T.v. Reghu Rama Das og Mr. K. Viswanathan, grundlægger af Mitraniketan, med mikrofonen.

Mitraniketan får mange besøg af studerende, der bliver undervist i hvordan man kan udvikle fattige lokalsamfund, og hvordan man kan sikre sig bedre mod klimaforandringer og tørke.

at få i tale. Efterhånden som disse naboer oplevede, at de stadig fik tilstrækkeligt vand til deres jord, accepterede de jordvoldene. Men de var stadig modvil- lige overfor projektet.

SOCIAL KAPITAL

Der findes flere definitioner på begrebet Social kapital, her henvises til en fortolkning af Robert Putnam.^{xxxiii} Hans hovedpointe er at sociale netværk har en værdi. Putnam definerer Social kapital som "en akkumuleret beholdning af netværk, normer og tillid i en befolkning, der letter koordination og samarbejde til fælles gavn."

Social kapital beskriver således den udveksling af tjenesteydelser, der f.eks. finder sted i et lokalsamfund. Man hjælper måske til og deltager i nogle aktiviteter, og derved træder man ind i et fællesskab, der på et tidspunkt kan hjælpe med noget, som man har brug for. Man deltager ikke med eventuelle modydelser i tankerne, i forventning om at få noget tilbage, men fællesskabet vil ofte kunne træde til, når man har brug for det.

Erfaringer fra Danmark kan tilpasses lokalt

Troels Brandt er til daglig leder af Ringsted Produktionshøjskole. Han har tidligere besøgt Mitraniketan og været korttidskonsulent i 2003. I januar 2013 var han som ressourceperson fra Mitraniketans Venner på besøg for at give nogle ledelsesmæssige input til Eco-campus projektet.

"Jeg forsøgte at lave en analyse af den modstand, der havde været mod projektet. På baggrund af en god dialog med Reghu, der er leder af højskolen, valgte vi at sætte tre ting i gang: en plan for hvordan man kan skabe forandring i en organisation med mange forskellige aktører; en workshop med repræsentanter for disse aktører; og et forløb med at uddanne en gruppe forandringsagenter, til at være fortalere for bæredygtig anvendelse af vandressourcer."

Troels Brandt, Mitraniketans Venner

Som indledning til workshoppen fortalte Troels om FN's "Global Compact", hvor virksomheder opfordres til at støtte op om ti principper inden for områderne menneskerettigheder, arbejdstagerrettigheder, miljø og antikorruption, og til at implementere disse principper i deres praksis. Han introducerede også begrebet "Social kapital", der handler om hvordan netværk, normer og tillid kan bidrage til et samarbejde. Hans erfaring er, at det er afgørende at bygge bro mellem alle de involverede og sørge for godt samarbejde og god kommunikation. Et fælles værdibaseret

Billederne viser det samme område hhv. før (tv.) og efter (th.) der er gravet render og lavet jordvolde. Nu vil vandet blive inddæmmet af jordvoldene og langsomt ledt til de damme hvor vandet bliver opsamlet til senere brug. På vejen kan det bruges til at vande de små træer, der skal plantes i hullerne på jordvolden.

Tidligere løb regnvandet væk meget hurtigt og det resulterede i vandmangel i de tørre perioder. Nu bliver vandet opsamlet i lagerbassiner og nedsivningen til grundvandet bliver forøget.

udgangspunkt kan i den situation være frugtbart. I forbindelse med skolearbejde i Danmark havde Troels tidligere haft gavn af at arbejde med forandringsagenter, og tænkte at det også ville kunne fungere i Indien. Ledelsen på Mitraniketan tog positivt imod idéen.

”Forandringsagenterne deltog i månedlige møder, og de blev uddannet til bedre at forstå og håndtere modstand mod forandringer og til at motivere andre til mere åbenhed overfor forandring. De blev orienteret om Eco-campus projektet løbende, og deres forslag indgik i planlægningen. Det fik dem til at involvere sig og tage ansvar. Vi oplever at de har ændret deres indstilling til knappe ressourcer som vand og til hvordan vi sikrer en bæredygtig anvendelse. Vores udfordring er at blive ved at motivere dem.”^{xxxiv}

Reghu Rama Das, forstander på Mitraniketan People's College og leder af Eco-campus projektet

Storytelling - et værktøj i projektet

”Fortæl historien om de forandringer, der sker i forhold til opsamling og forsyning med vand. Så kan man dele erfaringerne og forhåbentlig blive stolte af den udvikling, alle er en del af. Storytelling er et stærkt redskab til at skabe forandring og skabe accept af denne.”

Troels Brandt, Mitraniketans Venner

”Samarbejdet med Mitraniketans Venner har været frugtbart, gennem dialogen har vi fundet nogle gode løsninger sammen. De foreslog f.eks. at arbejde med forandringsagenter, og det er blevet en succes. De har også foreslået at vi prøver at introducere permakultur, som et værktøj til at planlægge og udvikle økologisk bæredygtige kredsløbssystemer. Vi holder nu den første workshop om permakultur. Vi håber derved at kunne genoplive landbruget på nogle af de arealer, som folk har opgivet.”

Reghu Rama Das

AKTIVITETER:

Diskuter hvordan et begreb som Social kapital kan anvendes til at analysere og udvikle den måde arbejdet organiseres på i et projekt som Eco-campus projektet.

Diskuter om storytelling ville kunne anvendes i nogle af de andre cases i dette hæfte.

Prøv at gengive hvordan opsamling af regnvand og nedsivning af vand til grundvandet finder sted.

Beskriv hvad et konturkort er og hvordan det kan bruges i planlægningen af et projekt som dette.

KILDER

- i Brundtland-kommissionens rapport: Vores fælles fremtid, FN-Forbundet og Mellemlfolkeligt Samvirke, 1987 s. 51
- ii Målt i BNI (bruttonationalindkomst) pr. indbygger, se Udenrigsministeriets liste over BNI/indbygger på www.um.dk
- iii Unesco: forventet antal analfabeter i 2015 <http://www.unesco.org/new/en/education/themes/leading-the-international-agenda/efareport/statistics/statistical-tables/>
- iv Unesco <http://data.uis.unesco.org/>
- v Oxfam, november 2014: <http://policy-practice.oxfam.org.uk/our-work/inequality>
- vi UNDP, se http://www.dk.undp.org/content/denmark/da_dk/home/mdgoverview/overview/mdg6/
- vii Den Afrikanske Udviklingsbank
- viii Verdens bedste nyheder: Thomas Ravn-Pedersen og Karoline Rahbek: Det nye Asien ligger syd for Sahara 22.10.2014
- ix UNDP, se note vi
- x Ved en præsentation af rapporten World Energy Outlook d. 18.11.2014 i København
- xi Trine Bang Hansen m.fl.: Den globale opvarmning, Det Økologiske Råd 2009
- xii DMI
- xiii Se: <http://videnskab.dk/krop-sundhed/graensevaerdi-kviksolv-er-alt-hoj>
- xiv Interview med geolog Peter Appel, GEUS, oktober 2014
- xv <http://www.underthesamesun.com/>
- xvi FAO se <http://www.fao.org/news/story/en/item/224958/icode/>
- xvii The Kenya Charcoal Policy Handbook, UK Aid 2011
- xviii "Humble and Hustling: Youth Struggles in Mathare Constituency, Nairobi." African Youth Cultures in a Globalized World. Paul Ugor and Lord Mawuko-Yevugah (Eds.). London: Ashgate Publishers. Forthcoming 2015.
- xix UNEP, 2011: Environmental assessment of Ogoniland Report, <http://www.unep.org/nigeria/>
- xx <http://noah.dk/dom-mod-shell-nigeria-en-delvis-sejr/>
- xxi Interview med Nnimmo Bassey oktober 2014
- xxii <http://www.unep.org/newscentre/Default.aspx?DocumentID=2649&ArticleID=8827#sthash.ZMoSU4zq.dpuf>
- xxiii Folkekirkens Nødhjælp
- xxiv Oxfam <http://policy-practice.oxfam.org.uk/our-work/inequality>
- xxv Center for Development Studies (CDS) report 2005
- xxvi <http://theblogthatwasnt.wordpress.com/2012/06/04/vilappilsalathe-story-thus-far/>
- xxvii Interview med Mr. S. Burhan d. 19.11.2014
- xxviii Se f.eks. <http://www.kristeligt-dagblad.dk/udland/indiens-kastesystem-h%C3%A6nger-fast-i-fortiden>
- xxix Anita Aagaard Kristensen, Speciale, geografi 2012: Affaldshåndtering i Joygopalpur, Indien
- xxx Interview med Sabith Pillai, social projektarbejder i regionen, d. 5.10.2014.
- xxxi Indian Express 30.10. 2013
- xxxii www.mitrانiketansvenner.dk og rapporter om Eco-campus projektet
- xxxiii Robert Putnam 1995: Bowling alone, se f.eks. <http://www.hks.harvard.edu/programs/saguaro/about-social-capital>
- xxxiv Interview med Reghu Rama Das, forstander på højskolen Mitraniketan Peoples College, 5. december 2014

En bæredygtig udvikling handler om ”at skabe menneskelige fremskridt for hele kloden og ud i en fjern fremtid.”

Verden er i dag præget af enorme økonomiske skel, og af globale kriser som klimakrisen og finanskrisen. Der er brug for mennesker med vilje til at gå foran i indsatsen for at skabe en bedre fremtid, og med mod til tage de tæv, der nogen gange er prisen for at skabe ændringer i den politiske virkelighed, de møder.

I dette hæfte fortæller en række modige mennesker i det globale Syd om deres indsats for at skabe en mere bæredygtig fremtid, og der trækkes tråde til globale mål om at udrydde fattigdom og mindske miljø- og klimaproblemerne.